

Tomi Janežič nadaljuje svoje popotovanje po goriških in tujih zgodovinskih poteh v že oddaljenih 70. in 80. letih prejšnjega stoletja

EPK GO!2025 Dodekalogija 1972-1983

IVA KORSIČ

NOVA GORICA

Režiser Tomi Janežič, ki je prvine gledališke umetnosti spoznaval v Novi Gorici v Amaterskem mladinskem odru (AMO) pod okriljem takrat še Primorskega dramskega gledališča in pod vodstvom žal že pokojnega režiserja Emila Aberska (1950–2017) in je diplomiral in magistriral na ljubljanski Akademiji za gledališče, film in televizijo iz gledališke režije ter končal večletno mednarodno psihodramsko edukacijo inštituta za psihodramo iz Beograda in Centra za psihodramo iz Zagreba s pridobitvijo certifikata psihodramskega terapevta ter Uvodni študij skupinske analize inštituta za skupinsko analizo v Ljubljani in se še naprej izpopolnjeval v Sloveniji in tujini na področju različnih igralskih tehnik in psihodrame (kot piše na spletnih straneh portala SIGLEDAL), zdaj pa predava na ljubljanski AGRFT in režira v raznih gledališčih po svetu, z velikim odobravanjem širokega spektra občinstva nadaljuje pod naslovom **Dodekalogija 1972–1983** nizanje zgodb malih ljudi ob tukajšnji meji od l. 1972 do l. 1983. V predstavah se dotika tudi transgeneracijskih odnosov in meja ter družbenopolitičnih in ideoloških sprememb, ki so se dogajale v obravnavanem razdobju. Njegova **Dodekalogija** je v sklopu Evropske prestolnice kulture GO!2025 največji umetniški projekt, ki zaobjema 12 predstav in vključuje tudi tuja gledališča. Od teh predstav jih je sedem že

bilo uprizorjenih. Po prvi 1972, ki je bila nameščena v prikolici za enega gledalca, je na malem odru **SNG Nova Gorica**, na katerem so bili tudi gledalci, tako da so imeli neposreden stik z odrskim dogajanjem, doživela premiero predstava 1973 *transgeneracijska dokumentarna fikcija*. Predstava je vzbudila tudi pozornost žirije, ki je podeljevala letošnje nagrade *tantadruj*. *Tantadruj* za najboljšo predstavo v celoti je namreč prejel prav ustvarjalni kolektiv avtorskega projekta 1973 v izvedbi **SNG Nova Gorica** in režiji ter dramaturški obdelavi Tomija Janežiča. Zgodbam, navezanim na l. 1973, so sledile tiste iz l. 1974. Predstava 1974 je kot koprodukcija Slovenskega mladinskega gledališča Ljubljana in EPK GO!2025 krstno zaživela v Ljubljani in med drugim s pripovedjo takratnih zgodovinskih dogodkov povezala Novo Gorico z Ljubljano. Predstava 1975 pa je bila gostujoča uprizoritev Akademskega dramskega gledališča Ivana Franka iz Ivano–Frankivska (Ukrajina). V njej se izrisuje mreža prepletenih usod, ki povezujejo Ivano–Frankivsk, nekoč avstro–ogrsko mesto, z Gorico in Novo Gorico. Peto poglavje – krstna in edina uprizoritev predstave 1976 – zgodba iz *Dodekalogije 1972–1983*, te “gledališke nadaljevanke”, v kateri najdemo znane obraze iz prejšnjih predstav, pa tudi nove, se je zgodilo v mrzlem petkovem večeru, 23. maja 2025, na novogoriškem športnem stadionu, na

katerem je bilo približno tisoč gledalcev. Režiser Tomi Janežič je izbral to lokacijo, da bi bolje razvil pripoved o letu, ko je deželo Furlanijo Julijsko krajino in Posočje prizadel močan potres, zaradi katerega je umrlo, predvsem v gorskih krajih, skoraj tisoč ljudi, brez strehe nad glavo pa jih je ostalo 45.000. Potres smo občutili tudi na Goriškem in marsikdo je noč prespal na prostem, v avtu ali šotoru. Tako se je marsikateri prebivalec Nove Gorice zatekel prav na novogoriški športni stadion. Zato je bil tudi med predstavo kot del scene postavljen na njem originalen šotor iz tistega časa. Po samem stadionu pa se je vozila oranžna Zastava 101, nepogrešljiva prisotnost v tej neskončni Janežičevi zgodbi. Tokrat je bil režiser še posebno dejaven in prisoten na prizorišču, saj je po mikrofoni (tudi v italijanščini in angleščini) nekako usmerjal in komentiral dogajanje (predstava je bila sicer opremljena z italijanskimi in angleškimi nadnapisi). Protagonisti v njej so bili že poznani člani družin iz predstav 1973 in 1974. Upodobili so jih Arna Hadžialjevič, Helena Peršuh, Žiga Udir, Marjuta Slamič, Damjana Černe, Nataša Koser, Stane Tomazin, Robert Prebil, Denes Debrei, Sreten Mokrovič in Anuša Kodelja, ki se je za interpretacijo svojega lika gluhoneme hčerke Anuše iz novogoriške družine krasno naučila tudi znakovno govorico gluhih. Sooblikovalci predstave,

poleg režiserja in omenjenih igralk in igralcev, so bili še režiserjevi asistentki Mojca Madon in Iva Olujčić, avtor glasbe Samo Kutin, scenograf Branko Hojnik in kostumografinja Marina Sremac, ki so iz predstave naredili pravi spektakel, saj so povsem izkoristili obširno prizorišče, ki so ga še dodatno razširili. Med samim dogajanjem so se igralci namreč premaknili v bližnje stanovanjske hiše na Cankarjevi ulici. Gledalci so tako od daleč prisostvovali reševalni akciji z velikim gasilskim kamionom in dolgo lestvijo. Gasilska vozila so se prikazala tudi na samem stadionu, kjer so gasilci brizgali vodo, igralci pa so se podili po tribunah s kotalkami, eden izmed njih, Stane Tomazin v vlogi Staneta, se je pojavil jahaje na kobilici Dorici. Na stadion se je pripeljal tudi Bibliobus. Več kot triuma, zelo posebna predstava je bila tako svojevrstno pisana, da jo je prav težko opisati v celoti. V množici nastopajočih je bilo več kot sto statistov, članice Twirling mažoretskega društva iz Nove Gorice in člani več pevskih zborov. V predstavi se mešajo jeziki in “goriško” narečje, ki se učinkovito oglašča iz ust dveh energičnih non v interpretaciji Damjane Černe in Marjute Slamič. V predstavi se spomin posameznikov in skupnosti dopolnjujeta. Hkrati pa v njej prihaja do izraza tudi to, kako je pravzaprav spomin lahko varljiv. Odenki dogodkov se v spominu posameznikov izrisujejo namreč na različne načine. Zato ni nujno, da je vse bilo tako, kot se je vtisnilo nekomu v spomin. Tudi tokrat se intimne zgodbe prepletajo s kolektivnimi in

z mestom Novo Gorico, ki je zmeraj bolj raslo. Presunljivi so bili v predstavi trenutki, ko so se utrinjali spomini na to, kako se je npr. v Bosni med vojno v 90. letih prejšnjega stoletja mestni stadion spremenil v taborišče. Predpremier in premiera predstave 1977 (27. in 28. junija 2025) iz *Dodekalogije* Tomija Janežiča sta bili prvi gledališki dogodek v novem amfiteatru **SNG Nova Gorica**, ki so ga slovesno odprli v deževnem večeru 16. junija 2025 ob prisotnosti ministrice za kulturo dr. Aste Vrečko. Prizorišče dogajanja predstave 1977 je bil soški breg in kamp na njem, kjer so se po zdaj že poznani *transgeneracijski dokumentani fikciji* nadaljevale zgodbe protagonistov, znanih že iz prejšnjih predstav. Tudi tokrat se je množični gledališki dogodek, pri katerem so sodelovali **SNG Nova Gorica**, Ustvarjalni center Krušče in Slovensko mladinsko gledališče, razpotegnil v noč, saj je trajal več kot tri ure in pol. V predstavi so nastopali igralci iz **SNG Nova Gorica** in gostje iz temišvarskega in novosadskega gledališča: Ana Facchini, Lina Akif, Klemen Kovačič, Matej Recer, Blaž Šef, Stane Tomazin, Matija Vastl, Tamara Avguštin k. g., Denes Debrei k. g., Emese Dudás-Simó k. g., Jasna Đuričić k. g., Boris Isaković k. g., Anuša Kodelja k. g., pevec Lado Leskovar k. g., Sreten Mokrović k. g., Renato Rinaldi k. g. pa še asistentka režiserja Mojca Madon k. g. in sam režiser Tomi Janežič, ki je kot v predstavi 1976 usmerjal pripoved in jo povezoval. Pri tem ga je pred prevajalskimi zagatami v italijanščino improvizirano reševala igralka, tokrat gledalka, Patrizia Jurinčič Finžgar (na premieri je bilo

prisotnih veliko igralcev iz raznih slovenskih gledališč). Tudi v tokratni predstavi je prevladovalo spektakelsko vzdušje, na račun dramaturške niti, ki se je "izgubljala" v bolj eklektični epizodni pripovedi, v kateri se zdi, kot bi avtor besedila ne imel dovolj časa za dograditev posameznih likov, pa tudi za brušenje same režije. Spet se v uprizoritvi vračajo spomini protagonistov, in sicer tisti, vezani na Sočo kot *simbol pretoka, spomina in človeške vzdržljivosti*, pa tudi spomini na dogodke v povezavi z njo vseh tistih, ki živijo v obsoških krajih. Povezovalna nit predstave so tokrat še občutki, ki jih človek ima pred smrtjo. Spomin se vrača v tisti čas, ko sta se skoraj utopila protagonista Tamara in Stane in skoraj zadušila Matija in Klemen. Ganljivo je bilo spremljati Anušin spomin na nono Ano; lika sta poosebljali Anuša Kodelja in Ana Facchini. Na splošno je tokrat bolj vidna nekakšna vsebinska razdrobljenost. V predstavi se meša pet različnih jezikov, saj v njej nastopajo že igralci iz naslednje predstave 1978, nastale na Madžarskem. Ker se vse dogaja ob Soči, sta o bistri hčeri planin zapela tudi v predstavo vključena zbora MePZ Amor vincit iz Nove Gorice in MoPZ Srečko Humar s Kojskega. Nastopil je tudi Goriški pihalni orkester. Ker je v besedilu večkrat omenjen Lado Leskovar (leto 1977 je zaznamovala tudi smrt legendarnega pevca Elvisa Presleya), se ta znani slovenski pevec nepričakovano, ob koncu predstave, pojavi kar med občinstvom in na odru zapoje z lepim, čistim glasom, kljub svojim častitljivim 83 letom, pesem hrvaškega glasbenika Zdenka Runjića na besedilo Draga Britvića *Potraži me v predgrađu*. Z njo je Leskovar

leta 1964 nastopil na opatijskem festivalu in prejel prvo nagrado občinstva in strokovne žirije. Z mladostnim zagonom je Lado Leskovar v veselje prisotnih zapel še nekaj pesmi, med temi tudi znano *Med iskrenimi ljudmi*, tudi po predstavi, izven odrskega prizorišča. Ob koncu prvega dela pa se je, sicer brez kakšne smiselne povezave z dogajanjem, spet pojavil Stane na kobili Dorici. Sam spektakel se je končal z zelo vprašljivim, nevarnim spustom igralca v gorečem kombinezonu – ogenj so pogasili takoj, ko je došel na tla – kar ni bil ravno najbolj priporočljiv prizor ne za varnost igralca ne občinstva. *Transgeneracijska dokumentarna fikcija Dodekalogija 1972–1983* se je v polovici julija nadaljevala z gostujočo predstavo 1978, ki jo je na oder v režiji Tomija Janežiča postavilo Madžarsko državno gledališče Csiky Gergely iz Temišvara v Romuniji. Tudi ta je bila opremljena s slovenskimi, italijanskimi in angleškimi nadnapisi. V njej je govor o Romuniji v 70. letih prejšnjega stoletja. Kot vse ostale tudi ta uprizoritev sloni na osebnih zgodbah igralcev in režiserja, in sicer o časih, ko je v Romuniji vladal komunistični režim. Začenja se v romunskem stanovanju in se navezuje na številne lokalne in globalne dogodke, povezujoče regiji Temišvara in Nove Gorice oz. Goriške, ki sta bili del nekdanjega skupnega Avstro-Ogrskega cesarstva. Pred več kot sto leti se je na soški fronti borilo več deset tisoč madžarskih vojakov in tu tudi izgubilo svoja mlada življenja. O tem priča tudi madžarska kapelica pri Vižintinih, ki so jo zgradili ravno madžarski vojaki v prvi svetovni vojni.

FOTO SNG NOVA GORICA/SAŠA DESPOT, MEDIASPEED